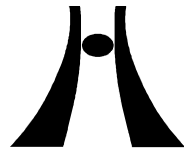

Beteckning: _____

**HÖGSKOLAN
I GÄVLE**

Institutionen för Pedagogik, didaktik & psykologi

**Bollspel som arbetsätt.
-Sex gymnasielärares syn på bollspel som
hjälpmedel för att uppnå målen i idrott och hälsa**

*Magnus Erlands, Simon Forslund, Tobias Norlèn
December 2007*

10p
Pedagogik

Lärarprogrammet, Examensarbete på B-nivå

Handledare: Gunnar Cardell, Examinator: Maud Söderlund

Abstrakt

Erlands, M. Forslund, S & Norlèn T (2007) *Sex lärares syn på bollspelets roll i idrottsundervisningen*. Examensarbete inom Allmänt utbildningsområde B Högskolan i Gävle, Institutionen för Pedagogik, Didaktik och Psykologi.

Syftet med undersökningen var att ta reda på varför bollspelet används för att uppnå målen i idrott och hälsa A.

En studie av läroplanerna visar att bollspel inte ens är omnämnt och det är intressant eftersom skolidrotten är så präglad av bollspel. En läroplans överblick visar att idrotten har varit prestationsinriktad och betoningen har lagts på att eleverna ska visa sina färdigheter.

Studien förlades till idrott och hälsa A på gymnasiet.

Sex lärare valde att ställa upp på intervjuer där ställdes frågor kring deras undervisning och deras syn på bollspel. Det var problem att få folk att ställa upp, men sex stycken lärare valde att ställa upp, dessa lärare var i blandade åldrar och en jämn könsfördelning.

Resultatet visar att det finns ett tydligt samband och mönster i dessa lärares undervisningsstrategier och i detta har bollspelet en central roll. Det samband som kan utläsas är att de alla trycker på den sociala biten när det blir tal om bollspel. De viktiga är inte ”jaget” det viktiga är laget. De vill hellre se att de starka eleverna stöttade upp sina klasskamrater.

Nyckelord: Idrott och Hälsa. Pedagogik, Bollspel, Läroplaner

Keywords: Physical education, Health, Ball-game, curriculum

Förord

Detta arbete har nu nått sitt slut, vi vill passa på att tacka personer som har på ett eller annat vis gett oss inspiration och vägledning. Gunnar för att du alltid funnits till hands och gett oss givande och snabba svar. Ray, Jon och Lasse för er inspiration att ingenting är omöjligt. Tack till er lärare som ställt upp utan att säga "tid är pengar" utan er skulle detta inte ha varit genomförbart.

Anne-Li för stöd och support.

Vi avslutar dessa förord med ett gyllene citat.

"Jag är lycklig när jag idrottar och när jag e kär"

Gävle, November 2007

Magnus Erlands, Simon Forslund och Tobias Norlèn

1. Inledning	1
2. Bakgrund	2
2.1. Skolidrottens historia.....	2
2.2. Utveckling i läroplanen för ämnet idrott och hälsa	6
3. Syfte	10
3.1. Syfte	10
4. Metod	11
4.1. Metodval.....	11
4.2. Intervjufrågornas utformning	11
4.3. Urval.....	12
4.4. Utförandet av intervjuerna	12
4.5. Genomförande	12
Intervjuerna genomfördes på intervjupersonernas arbetsplats för att de skulle känna sig så bekväma som möjligt. Under intervjuerna var två av författarna med, den ena förde anteckningar och den andra förde samtalet. Då intervjun skulle vara i en berättande form ansågs det vara viktigt att vara två som kunde ge sin syn på intervjumaterialet.....	12
4.6. Bearbetning av insamlat intervjumaterial.....	12
4.7. Etiska överväganden	13
4.7.1. Informationskravet	13
4.7.2. Samtyckeskravet.....	13
4.7.3. Konfidentialitetskravet	14
4.7.4. Nyttjandekravet	14
5. Resultat	15
5.1. Tycker du att idrottsämnet har förändrats en du tog examen?	15
5.2. Har bollspelet en större roll i er undervisning idag än när ni var nyutexaminerad?	15
5.3. Vilka bollspel används i er undervisning?	15
5.4. Använder du bollen på fler sätt än i momentet bollspel.....	16
5.6. Om du ser till läroplanen vilka av dess syften och mål tycker du går att uppfylla genom bollspel?	16
5.7. Finns det något speciellt bollspel som är bättre än andra för att uppnå målen?.....	17
5.8. Hur ser det ut med material och uppsättningar bollar?	17
5.9. Resultatsammanfattning	17
6. Diskussion	19
6.1 Metoddiskussion.....	19
6.2 Resultatdiskussion	21
6.3 Vidare studier	26
7. Referenser	27

1. Inledning

Vi är tre lärarstudenter som inriktat oss på idrott och hälsa. Under åren vi läst på lärarprogrammet har vi haft några perioder med verksamhetsförlagd utbildning (VFU) där vi har haft chansen att både leda lektioner och observerat aktiva lärare i sitt arbete. Några tankar som har fötts under dessa perioder har vi valt att ta upp i denna studie. Vi har alla läst 60p idrott och hälsa vilket omfattar idrott och hälsa A-C. I dessa kurser har bollspelet haft en central roll, vilket vi också har sett ute på våra partnerskolor. I läroplanerna däremot är inte bollspel en central del, faktum är att ordet bollspel inte nämns i läroplanen överhuvudtaget. I vissa fall, men långt ifrån alla, så har skolor bollspelsmomentet inskrivet i den lokala kursplanen. Trots att bollspel lyser med sin frånvaro i läroplanen visar forskning att bollaktiviteter är de vanligaste och näst vanligaste aktiviteterna i ämnet idrott och hälsa när läraren får säga sitt, detta visar en utvärdering av Örebro universitet, där 80 lärare anser att bollspel är de vanligaste och 70 lärare anser att det är de näst vanligaste.¹

Även en rapport av Engström från 1968² visar att 35 % av undervisningstid bestod av bollspel. 19 år efter Engströms rapport kom en rapport från Carsten och den visade att bollspel fortfarande var den aktivitet som upptog den största delen av undervisningstiden, 38 % av undervisningstiden var bollspel³.

De resultat som utvärderingen från Örebro och rapporterna från Engström och Carsten visar att bollspel i skolan är populärt och att många lärare använder dem som undervisningsmetoder, trots att läroplanerna aldrig nämner bollspel som ett moment.

¹ Eriksson, C, m.fl. 2003. Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002. Institutionen för idrott och hälsa, Örebro universitet. S19

² Engström, L-M, 1969. Ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 8 (Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm pedagogiska – psykologiska institutionen, 1969) S16

³ Carlsten, Y, 1989. Ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 8, rapport5:1989, Stockholm: Högskolan för lärarutbildningen i Stockholm institution för pedagogik

2. Bakgrund

2.1. Skolidrottens historia

”I skolstadgan år 1571 sägs inget om organiserad undervisning i gymnastik, men väl att barnen ska ges tillfälle att leka...”⁴ I 1611 års skolstadga byggde man på idén om att lek skulle övervakas av en notarie som kontrollerade om barnen uppförde sig dåligt. I skolordningen 1807 så ansåg man att gymnastik skulle finnas med i skolan men dock endast under raster och under lärarens tillsyn. I och med att det var under rasten så ansågs det inte som obligatorisk undervisning. Eftersom läraren skulle övervaka och styra leken krävde många en särskild utbildad idrottslärare för aktiviteten.⁵

I slutet av 1700-talet och början av 1800-talet var det stor debatt om hur viktigt det var med fysisk fostran, det vi idag skulle kalla idrott och hälsa. Bland annat propagerade Anders Otto Lindfors och Per Henrik Ling för att man skulle införa kroppsövningar i skolan. För att bli tillgänglig för fler kunde inte den fysiska fostran bestå av ridderliga idrotter som t ex ridning och fäktning vilka fodrade dyr utrustning, utan en ny form av kroppsövningar krävdes. Man utformade gymnastiksystem som alla kunde få tillgång till.⁶

Per Henrik Ling fick i uppdrag ifrån riksdagen att 1813 upprätta Gymnastiska Centralinstitutet (GCI). När Sverige förlorade ett krig mot Finland 1809 ansåg många att befolkningen behövde byggas upp och få en bra fysik för att kunna försvara Sverige och ta tillbaka landområden. Man ville att skolungdomar redan i tidig ålder skulle bygga upp en god fysisk form och införde därför kroppsövningar som liknade militärens övningar. 1820 kom en skolordning som satte gymnastik som ett obligatoriskt ämne i skolan. För att få leda denna gymnastik krävdes en examen från GCI.⁷

I ett brev från kungliga Maj:t 1822 påmindes på förebyggd anledning samtliga domkapitel om att behörighet till gymnastiklärartjänst krävdes ”ett av GCI:s föreståndare utfärdat intyg om

⁴ Annersted, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB s103

⁵ Askeberg, S. 1976. *Pedagogiskreform verksamhet. Ett bidrag till den svenska skolpolitikens historia 1810-1825. Årsböcker i svenskundervisnings historia. Årgång LVI, volym 135*. Stockholm; föreningen för svensk undervisningshistoria.

⁶ Annersted, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. s99

⁷ Ibid s105

skicklighet i alla till gymnastiken hörande delar”, om ”en fullkomlig sedlighet”, samt ”ett betyg över teoretisk och praktisk examen”⁸

I 1842 års folkskolestadga fanns gymnastik med bland de obligatoriska ämnena och enligt § 6 i stadgan sägs det att den anställda skall äga ”skicklighet att undervisa uti enkel gymnastik” Men det rådde oenighet beträffande ämnets innehåll eftersom lärarna saknade utbildning, gymnastiklokaler och material.

Som tidigare har nämnt så var det Per-Henrik Ling som grundade GCI 1813 och det är där gymnastiklärareutbildningen tar sin form. P-H Ling var föreståndare för GCI och L.G. Branting tog över som föreståndare och blev därmed den andra att leda institutet. Under Brantings tid ändrades namnet till Kungliga Gymnastiska Centralinstitutet. Det namnet behölls till 1966 då man startade en gymnastiklärarutbildning i Örebro. När det fanns två utbildningar kunde man inte ha två centralinstitut utan skolorna fick byta namn till Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) i Stockholm och Örebro.⁹ Uppfostringskommittén utarbetade 1814 ett förslag till reglemente som skulle styra verksamheten vid GCI där det står att föreståndaren för Gymnastiska Centralinstitutet skall ”ega en fullkomlig och på Mechaniska, Osteologiska samt Myologiska grunder byggd kunskap i Gymnastiken och färdighet i det därtill hörande övningar.”¹⁰ 1913 menade Drakenberg att man inte påträffat någon timplan för institutets första decennier, men trots det vet man hur undervisningen bedrevs kursernas längd vid institutet var för ordinarie elever sex månader.¹¹

1862 blev Gustaf Nyblæus föreståndare för GCI och han förde in estetiska moment i GCI utbildningen. Under Ling och Brantings tid hade man inga inträdeskrav till GCI, men 1864 införde Nyblæus att

”manliga elever skulle, förutom att ha god fysik, ha avlagt studentexamen. För de kvinnliga eleverna krävdes inte motsvarande kompetens fören 1887.”¹²

⁸ Askeberg, S. 1976. Pedagogiskreform verksamhet. Ett bidrag till den svenska skolpolitikens historia 1810-1825. *Årsböcker i svenskundervisnings historia*. Årgång LVI, volym 135. Stockholm; föreningen för svensk undervisningshistoria.

⁹ Annersted, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. s 115

¹⁰ Ibid

¹¹ Ibid

¹² Ibid s.118

För de studenter som studerade vid GCI fanns inga studiemedel att få och det var svårt att få jobb vid sidan om studierna. Arbetsmarknaden var osäker efter examen och lönen var låg.¹³

”1864 delades utbildningen vid institutet upp i tre avdelningar – en pedagogisk, en militär respektive en medicinsk – och varje avdelning skulle representeras av en överlärare.”¹⁴

I början av GCI´s historia fanns det bara civila elever men efter en tid bestämdes det att officerare kunde kommenderas dit och då blev det mer och mer militära elever.

1887 genomfördes en ny omorganisation av GCI (SFS 54/1887). Bakgrunden var framför allt att en stor del av lärare och elever vid institutet behövdes inom armén och flottan och att två års bortavaro ansågs vara en alltför lång tid. Nya ordningen innebar för de manliga eleverna att utbildningen inte längre skulle delas upp på tre avdelningar utan i tre särskilda kurser. *Instruktörskursen*, som i första hand var avsedd för officerare omfattade ett år och gav behörighet till gymnastiklärarbefattningar vid lägre allmänna läroverk och folkskolor. *Gymnastiklärarkursen*, omfattade två läsår varav första året utgjordes av instruktörskursen och medförde kompetens som gymnastiklärare vid statens alla läroverk och *sjukgymnastikkursen*, som omfattade ytterligare ett år och som innebar legitimation som sjukgymnast.¹⁵

Mellan åren 1910 - 1934 var gymnastiklärarutbildningen utsatt för inte mindre än sex olika utredningar, men det var enbart ett förslag som genomfördes och det resulterade i 1934 års omorganisation. I och med omorganisationen fastställdes för första gången en timplan för gymnastiklärarutbildningen och den skulle omfatta anatomi, fysiologi, gymnastikens teori, praktik och undervisning, lekens och idrottens teori (mål, organisation, metodik och historia) och praktik, psykologi och pedagogik, hälsolära, ortopedisk hållningslära, samaritlära samt röstbehandling. Eleverna fick betyg i teoretiska ämnen, personlig färdighet och undervisningsskicklighet. Idrotten fick utökad utrymme och fäktning blev på den manliga kursen inte längre ett speciellt ämne. Det militära inslaget minskade kraftigt och beteendevetenskapliga inslag inkluderades för första gången i utbildningen.¹⁶

¹³ Annersted, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. s 118

¹⁴ Ibid s.118

¹⁵ Ibid

¹⁶ Ibid s119

Ändringen av kursplanerna medförde ett utökat antal timmar i idrott för de båda kurserna från cirka 300 timmar till 800 timmar under de två första studieåren. Kvinnorna hade knappt en tredjedel av männens utbildning i lek och idrott, men den stora skillnaden utgjordes av fäktning, där männen hade en mycket omfattande utbildning medan kvinnornas var frivillig. Skillnaden mellan manliga och kvinnliga gymnastikdirektörer kvarstod långt in på 1970-talet. De stora lagspelen fotboll, handboll, bandy och ishockey ansågs t ex inte vara lämpliga kvinnoidrotter, utan kvinnorna skulle istället syssla med idrotter som dans, rytmik och konståkning. Utbildningen var könsuppdelad ända fram till försöksutbildningen med samgymnastik startade på GIH i Örebro 1974.¹⁷

1972 kom lärarutbildningskommitténs (LUK) förslag angående en ny lärarutbildning, i vilken Paul Högberg, dåvarande rektor för GIH i Stockholm, representerade gymnastikämnet LUK-förslaget resulterade för gymnastikämnets del i att en försöksutbildning med gymnastik kombinerat med annat ämne startades från och med höstterminen 1977 vid högskolan i Örebro. Utbildningen omfattade 60 poäng i idrott kombinerat med 60 poäng i något av ämnena biologi, matematik, kemi eller engelska. Denna försöksutbildning pågick fram till 1988 då den senaste stora reformen i lärarutbildningen genomfördes vilken innebar att idrott nu kan kombineras med ett eller flera ämnen. De så kallade tidigarelärarna kan erhålla behörighet i idrott i årskurserna 1-7 och senarelärarna behörighet i årskurserna 4-9. 1977 års högskoleförordning innebar för GIH:s del att de båda skolorna upphörde som fristående högskolor och istället kom att bli allmänna utbildningslinjer vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm respektive vid högskolan i Örebro.¹⁸

¹⁷ Annersted, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. s 119

¹⁸ Ibid s119 - 122

2.2. Utveckling i läroplanen för ämnet idrott och hälsa

1962 kom den första läroplanen, den omfattade beskrivningar från de idéer som skolkommissionen 1946 hade tagit fram. Däremot var den delen i läroplanen där huvudmomenten i form av ämnen skulle presenteras emellertid mera traditionell, 1969 kom en revidering på lgr62.¹⁹ Inom idrottsämnet såg man en förändring när lgr69 kom. En anpassning hade gjorts och den var årstidsbaserad. Detta innebar att de perioder då undervisningen huvudsakligen genomfördes inomhus såsom gymnastik, dans och bollspel främst skulle upptas, medan utomhusperioderna skulle fyllas med aktiviteter som friidrott, bollspel och skidåkning²⁰. Lgr69 införde teoretiska delar i idrottsundervisningen och avskaffade aktiviteter som hållningsgymnastiken.²¹

Det kom flera nya aktiviteter och det fanns mycket att välja mellan. Detta medförde att vissa av huvudmomenten fick tydliga anvisningar och målbeskrivningar formulerades.

De estetiska momenten fokuserades till aktiviteter där fria rörelser och spontanitet framhölls, som dans och gymnastik. Prestationstänkandet återfanns i sin tur huvudsakligen i den fria idrotten och olika lagbollspel, där kopplingen till prestation var starkast. Detta var oundvikligt då de förutsättningar under vilka aktiviteterna utfördes rimligen också fick konsekvenser för målbeskrivningen.²²

Året därefter kom den första nationella läroplanen för en sammanhållen gymnasieskola. Lgy70. I Lgy70 slogs tidigare yrkesskolor, fackskolor och gymnasium ihop till en sammanhållen skolform – gymnasieskolan. Dessa läroplaner hade samma form: de inleddes med mål och riktlinjer varpå timplaner följde och anvisningar för enskilda ämnen. I dessa anvisningar angavs för varje ämne och årskurs mål och huvudmoment. I läroplanen förskrevs följaktligen ett givet innehåll. Föreskrifterna var dock inte särskilt detaljerade utan hade utrymme för fri tolkning²³

Efter Lgr69 och Lgr70, varade samma läroplan i 11 år, men redan i mitten av 70-talet, debatterades det friskt om att skolan måste ställa krav på en högre grad av individualisering

¹⁹ Linde.G 2000. Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori. Lund: Studentlitteratur. S 88

²⁰ Sandahl. B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s83

²¹ Ibid s83

²² Ibid s84

²³ Linde.G 2000. Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori. Lund: Studentlitteratur. s 89

genom att lärares och elevers förutsättningar skulle betonas i större utsträckning än tidigare.²⁴ 1980 inträdde en ny läroplan för grundskolan och för gymnasiet gjordes en hel del ändringar och moderniseringar, nya kommentarmaterial och tillägg utfärdades kontinuerligt. De nya läroplanerna och tilläggen följde samma grundtanke: att mål och huvudmoment författades för ett nationellt sammanhållet innehåll men med så vida ramar att ett stort tolkningsutrymme gavs för lärarna som skulle följa föreskrifterna.²⁵

I slutet av 1979 inträdde Lgr80, blev det ett namnbyte, det bytte från gymnastik till idrott, dessutom infördes en samundervisning mellan könen.²⁶ Det var första gången på 175 år lång historia tillåtet för pojkar och flickor att ha idrott tillsammans.²⁷

Det var mycket nytt vid inträdet av Lgr80, namnbytet från gymnastik till idrott, låg i grund att gymnastiken under 1960-talet hade varit missvisande, då gymnastikmomenten endast omfattade en mindre del av undervisningens tilltänkta innehåll²⁸. I Lgr80 hade det inte skett allt för stora förändringar, skolidrotten erbjöd fortfarande ett brett spektrum av aktiviteter. Däremot hade antalet huvudmoment utökas från 9 till 10 moment. I Lgr80 ansågs simningen var ett viktigt del och mycket av lektionstiden gick åt till simning och livräddning, eftersom det ansågs var viktigt ifall man hamnar i livsavgörandesituationer.²⁹

Namnbytet från gymnastik till idrott varade drygt i 14 år innan en ny skolreform sattes in och man kom till insikt att idrott var helt fel ord då syftade till så mycket mera än bara idrott och därför kom namnbytet Idrott och hälsa. Trots namnbytet, visade sig att idrott och hälsa, fortfarande hade kvar de primära momenten, där kroppsörelser var i stort fokus, men motiverades istället ur ett hälsoperspektiv i Lpo94.³⁰

”Idrott, friluftsliv och olika former av motion och rekreation har stor betydelse för folkhälsan. Därför är det viktigt att barn och ungdomar får kunskap om hur den egna kroppen fungerar

²⁴ Sandahl, B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s85

²⁵ Linde, G. 2000. Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori. Lund: Studentlitteratur. s 89

²⁶ Sandahl, B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s84

²⁷ Annersted, C. 1995. *Idrottlärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. s112-113

²⁸ Sandahl, B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s87

²⁹ Ibid s88

³⁰ Ibid s90

och hur man genom goda matvanor, regelbunden fysisk aktivitet och friluftsliv kan förbättra sitt fysiska och psykiska välbefinnande”³¹

Vidare i Lpo94 breddades själva huvudmomenten och delades istället in i tre olika kunskapsområden. Kunskapsområde ett; rörelse, rytmik och dans. Där syftade det till att ge allsidiga aktiviteter. Tidigare hade olika idrottsgrenar utgjort flertalet av huvudmomenten. Nu kom idrotten att reduceras till en del i momentet ”rörelse” i ett av tre kunskapsområden. Gymnastik nämndes inte överhuvudtaget inte i beskrivningen av innehållet. En tydlig tyngdpunktsförskjutning hade ägt rum sedan mitten av 1900-talet.

Friluftslivet hade flyttat fram sin plats och utgjorde då det andra kunskapsområdet. Momentet syftade till att göra eleverna miljömedvetna och dels göra eleverna förtrogna med sambandet mellan livsstil och hälsa. Det tredje och sista kunskapsområdet var det nya namnet som hade tillkommit, alltså själva hälsobiten. Det syftade till att förebygga skador och sjukdomar samt att ge eleverna en god kroppsuppfattning för att motverka ätstörningar och doping.³²

Sett över 1900 talet har idrottsämnet varit under ständig förändring. Björn Sandahl³³ har tagit fram tre övergripande tendenser som har varit kännetecknade för läroplanerna och målbeskrivningen under senare del av 1900-talet.

- *”Idrotten har mer eller mindre försvunnit ur läroplanen i och med 1990-talets reform. Från att ha dominerat huvudmomenten inryms idrottsgrenar nu endast som en del i ett av läroplanens tre kunskapsområden.*
- *Sedan 1980-talet har en tilltagande vilja till teoretisering av ämnet urskiljas. Ett teoretiskt moment, ergonomi, tillkommer i och med lgr80. Under 1990-talet kom teoretiska moment, i form av den förebyggande hälsovården, att bli ett av tre kunskapsområden. Idrottsämnet omvandlas sakta men säkert från ett praktiskt övningsämne mot ett teoretiskt kunskapsämne.*
- *Läroplanernas innehåll har blivit allt otydligare detta avspeglas i synnerhet i huvudmomenten/kunskapsområdena vars innehåll blivit allt mer omfattande med*

³¹ Kursplaner för grundskolan – Lp094 (1994) s30

³² Sandahl. B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s 93-94

³³ Ibid ,s97

tilltagande otydlighet som följd. Detta sammanfaller också med ämnets allt mer holistiska inriktning, där även psykologiska faktorer och miljöfaktorer förenas.”³⁴

Idrottsämnet genomgick en stor förändring i och med lpo94 detta visar en studie gjord av MeckBach, i diskussionen framkommer det att namnbytet från idrott till idrott och hälsa, en ny målstyrd kursplan och en reduktion av antalet undervisningstimmar, har enligt de flesta lärarna inneburit ett förändrat ämne³⁵. De menar att ämnet har ändrats från ett prestationsämne till ett mer hälsoinriktat ämne, dvs. från ett färdig- hets till ett mer motionsinriktat ämne.

Trots att det fanns under 1980-talet en vilja teoretisering av ämnet, verkar det inte ha funkat så bra. Enligt vissa författare menar de att idrottslärarna står idag inför ungefär samma situation som man gjorde på 1940-talet. De menas att de saknas teori och litteratur för idrottsundervisningen, det är framför allt då teori ur ett didaktiskt perspektiv som lyser med sin frånvaro.³⁶

Målsättningen är mycket bred och ämnesinnehåll har breddats. Riksidrottsförbundet ska ha sin del av kakan, friluftslivet skall betonas hårdare, ämnesövergripande aktiviteter är önskvärda, dans och musikslag har fått mera tid, likaså ergonomi och hälsa. Även lärarnas sätt att undervisa har ändrats, från att varit lärarstyrt till att eleverna har fått visat prov på eget ansvar, både när det gäller innehåll och utformning av ämnet. Lägg därtill att centrala direktiv och anvisningar i stort sett lyser med sin frånvaro, att lokala kursplaner skall upprättas och att teoriinslagen inte får glömmas bort. Med detta som bakgrund är det lätt att förstå att idrottsläraren idag kan känna sig vilse och osäker kring vad ämnet ska innehålla och vilken målsättning ämnet har.³⁷

Ekberg och Erberth håller med Annerstedt och menar att det finns en osäkerhet hos lärare i idrott och hälsa om målen med ämnet och många tycker inte att de kan hitta hjälp i den nya läroplanen.³⁸ Ser man till denna forskning så är idrottsämnet relativt svårtolkat och detta kan bero på att samhällets förändring och utveckling är en avgörande faktor både för hur idrotten i samhället och skolämnet idrott och hälsa utvecklas.³⁹

³⁴ Sandahl, B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s 97-98

³⁵ Meckbach, J, 2004. Ett ämne i förändring – lärares reflektioner över ämnet idrott och hälsa i grundskolan , Svensk idrottsforskning Nr 4 – 2004

³⁶ Annerstedt, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. S132

³⁷ Ibid

³⁸ Ekberg, J-E & Erberth, B. 2000. *Fysisk bildning – om ämnet idrott och hälsa*. Lund: Studentlitteratur.s72

³⁹ Ekberg, J-E & Erberth, B. 2000. *Fysisk bildning – om ämnet idrott och hälsa*. Lund: Studentlitteratur.s15

3. Syfte

3.1. Syfte

Syftet är att ta reda på varför bollspelsmomentet har en sådan central roll på många skolor när kursplanerna är så tolkningsbara, trots att det inte är omnämnt i läroplanen.

4. Metod

4.1. Metodval

För att få fram ett resultat valdes intervjuer som metod. Innan vi tog det beslutet diskuterades om vi inte skulle göra en studie utifrån observationer, men efter diskussioner kom vi fram till att det skulle ta för mycket tid. Så en kvalitativ intervju studie med 6-8 lärare blev att föredra. Efter att läst i litteraturen och sett vår utformning av frågorna kom vi fram till att denna studie är en blandning mellan en kvalitativ och kvantitativ studie.

”Det kanske varken är en ren kvantitativ eller rent kvalitativ studie utan en slags mellanform. Sådana finns också, även om man ibland kan tro att det handlar om antingen eller”⁴⁰

4.2. Intervjufrågornas utformning

Hur länge har du varit aktiv i ämnet?

Tycker du att idrottsämnet har förändrats sen du tog examen? På vilket sätt?

Har bollspelen en central betydelse i din undervisning?

Hur tolkar du målen i idrott och hälsa A med bollspel som arbetssätt?

Använder du dig av mer bollspel nu än när du var nytexaminerad? Om ja, på vilket sätt?

Vilka bollspel använder du i din undervisning?

Använder du bollen på fler sätt än i bollspel? Hur?

Om du ser till läroplanen, vilka av dess syften och mål tycker du går att uppfylla genom bollspel?

Finns det något bollspel som är bättre än andra för att uppnå målen?

Vad har ni för typer av bollar? (Helklass/Halvklass uppsättningar)

Tillämpar ni olika bollspel på sommarhalvåret respektive vinterhalvåret?

Om ja, vilka och varför?

⁴⁰ Stukát S, 2005. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund. s.34

4.3. Urval

Intervjupersoner valdes efter en diskussion om vad som skulle vara relevant för vårt syfte. Intervjupersonerna som efterfrågades i studien skulle ha inriktning idrott och hälsa mot gymnasiet och vara mellan 25 och 60 år. En åldersspridning var att föredra för att få med så mycket olika erfarenheter som möjligt. Målet var att ha hälften manliga och hälften kvinnliga intervjupersoner.

Första kontakten med intervjupersonerna togs via brev och e-post där dels uppsatsens syfte beskrevs och vilken typ av lärare som söktes till studien. Kontakten togs via telefon när inget svar gavs på breven.

4.4. Utförandet av intervjuerna

Ett övervägande gjordes om intervjuerna skulle spelas in för att få en bättre översikt när materialet skulle sammanställas. Fördelarna med det kan vara att intervjuerna finns svart på vitt och detta medför att det är lättare att kunna göra en tillbakablick på intervjumaterialet om det skulle dyka upp oklarheter.

4.5. Genomförande

Intervjuerna genomfördes på intervjupersonernas arbetsplats för att de skulle känna sig så bekväma som möjligt. Under intervjuerna var två av författarna med, den ena förde anteckningar och den andra förde samtalet. Då intervjun skulle vara i en berättande form ansågs det vara viktigt att vara två som kunde ge sin syn på intervjumaterialet.

4.6. Bearbetning av insamlat intervjumaterial

Efter varje utförd intervju sammanställdes materialet till en löpande text och båda författarna som var med gav sin syn på det samlade materialet. En sammanställning av alla intervjuer gjordes fråga för fråga så samband och olikheter kunde tydas.

4.7. Etiska överväganden

4.7.1. Informationskravet

De som berörs av studien skall informeras, både om studiens syfte och om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst har rätt att avbryta sin medverkan(...)Undersökningens syfte och tillvägagångssätt i stora drag bör beskrivas för de deltagande samt hur resultaten kommer att användas och presenteras.⁴¹

För att uppfylla informationskravet har vi genom e-post informerat om vad intervjun kommer att handla om och att den är frivillig. Även när vi träffade intervjupersonerna pratade vi om hur materialet kommer att användas och att de kan välja att avsluta intervjun när som helst. Vi berättade även att de när som helst fick ringa oss och lägga till saker de kom på att de glömt samt att vi ville ha möjligheten att ringa upp för att komplettera intervjun.

4.7.2. Samtyckeskravet

Den som medverkar i undersökningen ska ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de ska delta. De ska kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem. Forskaren har rätt att motivera de medverkande men i sitt beslut att delta eller avbryta sin medverkan får undersökningsdeltagaren inte utsättas för otillbörlig påtryckning eller påverkan.⁴²

För att uppfylla detta krav frågade vi intervjupersonerna om var och när vi kunde träffas och var noga med att påpeka att det var under deras förutsättningar vi gjorde intervjun. Vi informerade om att de skulle säga till om vi kom in på något som de tyckte var känsligt och att vi då skulle gå vidare på nästa fråga.

⁴¹ Stukat S, 2005. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund. s.131

⁴² Ibid . s.131

4.7.3. Konfidentialitetskravet

Hänsyn måste tas till de medverkandes anonymitet. Personer som deltar ska vara införstådda med att alla uppgifter behandlas konfidentiellt och att de privata data som kan identifiera informanten inte kommer att redovisas (om inte annat överenskommit).⁴³

För att uppfylla detta krav var vi noga med att informera om att intervjupersonerna var helt anonyma och att varken deras skola eller ålder skulle publiceras. De fick också information om att materialet från intervjun skulle behandlas med försiktighet.

4.7.4. Nyttjandekravet

Den information som samlats in får endast användas för forskningsändamål. Informationen får inte utnyttjas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften. Den information som ingår i forskningsrapporten är givetvis tillgänglig för läroböcker, tidningsartiklar etc.⁴⁴

Vi kommer inte låta någon obehörig få tillgång till det insamlade materialet.

⁴³ Stukát S, 2005. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund. s.132

⁴⁴ Ibid s 132

5. Resultat

5.1. Tycker du att idrottsämnet har förändrats en du tog examen?

De tillfrågade lärarnas syn på hur idrottsämnet har förändrats sen de tog sin examen visar att de är rörande överens om att idrottsämnet har genomgått en stor förändring, idrottsämnet har gått från att varit prestationsinriktat till att blivit mera hälsoinriktat. *”Redskapsgymnastiken har blivit utbytt mot de nya fitness trenderna, i form av olika danser och andra friskvårds aktiviteter”*

Merparten av de lärare som deltog i studien och har varit aktiva idrottslärare en längre tid upplever att ämnet har gått från att individen stått i centrum till att grupprocessen och samarbetet ska vara i fokus. De vill också att eleverna ska ta med sig kunskapen om att röra sig, för att på så vis skapa en aktiv hälsofrämjande livsstil, inte bara i sin ungdom utan att ha med sig det ut i livet. *”Förut lades fokus på kunskap och regelförståelse och idag är det mera förståelse för en aktiv fysisk livsstil”*

5.2. Har bollspelet en större roll i er undervisning idag än när ni var nyutexaminerad?

Bollspel är ett populärt moment i idrottsundervisningen, både för att lärarna själva brinner för bollspel och även att klasser och lokaler styr val av moment. Det är ett enkelt moment att leda, det finns många olika varianter och de är motivationshöjande aktiviteter eftersom många elever gillar det. Men det gäller att vara vaksam så det inte blir för mycket av det hela. För då kan det även bli så att eleverna tappar motivationen. *”Bollspel används som en motivationshöjare men kan även användas som en motivationssänkare”*

Bollspelet verkar ha en central roll i de berörda lärarnas undervisning, flertalet av de lärare som deltagit i vår studie har uppskattat att de har omkring 30 % - 35 % bollspel per termin.

”Jag älskar bollspel men måste tänka mig för så det inte blir för mycket”

5.3. Vilka bollspel används i er undervisning?

Det finns ett samband som alla lärarna delar när det gäller val av bollspel. De använder sig av samma bollspel, de traditionella bollspelen, vilket omfattar innebandy, fotboll, basket, volleyboll och även racketspel. Men några av lärarna påpekar att många av dessa bollspel nu byts ut mot nyare och moderna bollspel, t.ex. golf, lacrosse, rugby, softboll.

5.4. Använder du bollen på fler sätt än i momentet bollspel?

Bollen verkar vara ett slående inslag även när det inte är momentet bollspel, bollen används som ett redskap i uppvärmningen både i lekar och i andra varianter av själva ”bollspelet”. Någon av de tillfrågade lärarna menade att man kan med hjälp av bollen även träna motoriken. *”Bollen kan användas för att träna de motoriska enheterna, öga/hand öga/fot, rumsuppfattning”*

5.6. Om du ser till läroplanen vilka av dess syften och mål tycker du går att uppfylla genom bollspel?

De lärarna som deltog i vår studie, var alla överens om att man kan nå mycket av målen genom momentet bollspel. Det finns tre sätt att se vad man uppnår genom bollspel, man kan kategorisera de via tre plan. Plan ett, den fysiska biten, kondition, koordination, kroppsuppfattning, motion och rörelse. Flertalet av lärarna trycker just på punkterna motion och rörelse som de anser att man når av bollspel. *”Motionssträvande får man av bollspelet”*

Plan två, är mera riktad mot den sociala biten. I form av lagspel, samarbete och socialkompetens. Där ser lärarna hellre att eleverna är aktiva och har bra samarbete än att sätta ”jaget” i centrum. *”Prestationen är inte de viktiga, de viktiga är istället att alla få vara med och känna samhörighet och att de kan känna sig trygga när de har idrott”. ”Jag ser att du kan göra MÅL, men jag vill se prov på din sociala kompetens”.*

Detta uppmärksammas även av flera av de tillfrågade lärarna när de berättar om hur det är vid lagspel, många av dagens elever tror att det är deras individuella prestationer som ger dem ett bra betyg när de lagspel på schemat. Men lärarna vill se att de elever som ligger på den högre betygsskalan kan visa sig vara en bra kamrat och en bra ledare som pushar på sina kamrater. Lärarna pratar även om bollspelet som ett moment där alla ska vara med och kunna känna samhörighet och delaktighet. De ska känna sig trygga när det ställs inför bollspelsmomenten och bollspelsmomenten ska vara något roligt.

Plan tre, är mer inriktad mot att skapa förståelse och bringa vetskap. Ge eleverna förtrogenhet med de olika bollspelen och ge dem bra färdigheter. Någon lärare anser också att det är viktigt för eleverna att få prova på så mycket som möjligt för att kanske kunna introducera ett nytt intresse. *”Ett annat syfte med bollspelsundervisningen är att eleverna ska förstå syftet med rörelse och få idrotten till ett livslångt lärande och intresse”*

En av lärarna tar även upp det kulturella arvet som nämns i *lpo94*, där måste man ha förståelse för vad vi svenskar har för idrottstraditioner, lik väl som det är lika viktigt att förstå att barn med annat ursprung kanske inte är van vid vinteridrotterna som t.ex. rinkbandy och hockeybockey.

Trots allt positivt som man kan uppnå med bollspelen finns det även en del negativt. En lärare som deltog i vår studie uppmärksammade att bollspel inte finns nämnt i läroplanerna som ett moment. *"Bollspel är anonymt i läroplanen och det är både på gott och ont, men tack vare att man kan utforma egna lokala kursplaner, så får bollspelet ändå en central roll"*

5.7. Finns det något speciellt bollspel som är bättre än andra för att uppnå målen?

Volleyboll verkar vara det bollspel som prioriteras mest när det gäller att uppnå målen enligt de lärare som deltagit, de flesta tycker att via volleyboll når man de mesta och framför allt de viktiga att alla får vara med. De påpekar också att det är en bra sport för den är inte så fysisk och det kan inspirera många till att vara med på volleybollmomentet, det är också ett bollspel där man som lärare kan gå in och göra förändringar för att underlätta för att få igång ett fungerande spel. *"Finns många bra bollspel, men man måste hitta ett bra för att locka med hela massan, volleyboll är bra för att det är ett nät i vägen och på så vis försvinner den fysiska delen i bollspelsmomentet"*

5.8. Hur ser det ut med material och uppsättningar bollar?

De lärare vi tillfrågade anser att gymnasieskolorna hade väldigt bra ställt ekonomiskt och har på så vis tillgång till bra material och har uppsättningar bollar till alla bollspel. De viktiga tycker flertalet lärare är att eleverna får prova på olika de olika bollarna och skapa sig en förståelse vad man kan använda dem till. *"Mitt tips grabbar; börja jobba på gymnasiet där finns det goda resurser och bra ekonomi för att bedriva en bra idrottsundervisning"*

Lokalerna har en stor betydelse för val av undervisning och de lokalerna de tillfrågade lärarna har tillgång till är mycket bra, där kan man nyttja de mesta bollspelen. *"Det viktigaste för att få bollspelen och lektionerna att funka är lokalerna, spelar ingen roll om jag har 50 bollar, jag behöver en bra lokal för att kunna använda dessa bollar"*

5.9. Resultatsammanfattning

De lärare som deltog i studien, verkar ha ett stort intresse för bollspel och verkar använda sig av bollspelsmomentet ofta i sin undervisningsstrategi, de ser stora fördelar med momentet när

det gäller att uppnå de utsatta målen och vad man kan uppnå med hjälp av bollen. De har alla sett en ändring i ämnet från ett mer prestationsinriktat ämne till ett ämne där eleverna ska skapa sig en förståelse om varför man rör sig och samtidigt skapa sig en uppfattning om en hälsosamlivsstil.

När det gäller val av bollspel är det volleyboll de alla nämner som ett bra bollspel, detta beror tycker dem på att volleyboll är ett spel där alla kan vara med och det är inte speciellt fysiskt och det är ett spel där man kan göra förändringar.

Bollspelsmomentet styrs mycket av vad man har för klasser och tillgången till lokaler, en del av lärarna som deltog menar att idag använder de bollspelen som ett sätt för att få eleverna motiverade till att röra sig. Det verkade som de flesta av de tillfrågade lärarna som deltog i vår studie verkade vara nöjda med de materiella ting de förfogade över och de har även resurser i form av olika idrottshallar för att bedriva en behaglig idrottsundervisning

6. Diskussion

6.1 Metoddiskussion

Vi valde att använda intervjuer som insamlingsmetod för att vi skulle få ett så rättvisande resultat som möjligt. Hade vi valt observationer som metod hade det blivit för omfattande och tidskrävande för att vi skulle hinna få klart uppsatsen, så det var aldrig ett alternativ. Dessutom hade det varit svårt att göra en mätning.

Trots att högskolan har ett avtal med skolorna i kommunen så var det svårt att få tag i lärare som ville ställa upp på en intervju. Avtalet säger att alla lärare ska främja utbildningen för de aktiva studenterna, med andra ord så får de inte säga nej till en intervju. Men att tjata sig till en intervju trodde vi inte var en bra metod så vi tog ett nej och frågade vidare. Hade vi inte varit ute i så god tid med att jaga lärare så hade vi haft stora problem att färdigställa denna uppsats i tid. Inga frågor skickades ut i vårt brev till de tillfrågade lärarna, det tyder på att de inte tyckte det var speciellt viktigt att delge oss sina tankar och kunskap. Det finns säkert orsaker till dessa bortfall. Kan det bero på ren mänsklig lathet eller den stressade skolmiljön i form av utvecklingssamtal och andra skolrelaterade faktorer?

När vi väl fått fatt på alla våra intervjupersoner så gick det väldigt smidigt att bestämma en tid och genomföra intervju. De som ställde upp fick i god tid innan intervjuerna frågorna i sin hand för att lättare kunna ge oss ett genomtänkt svar. Det tror vi har medfört att vi fick ett sakligt resultat och det underlättade för lärarna att kunna känna sig trygga i situationen. När intervjuerna utfördes valde vi att vara två som utförde dem. En av oss förde samtalet eftersom vi ville ha en berättande intervju samtidigt som den andre satt i bakgrunden och förde anteckningar. Detta visade sig var ett bra sätt att utföra intervjuerna då var och en kunde lägga fokus på sina uppgifter. Vi valde att enbart medverka med två stycken ur vår grupp, detta för att underlätta för den lärare som skulle bli intervjuad.

Vi valde bort att spela in intervjuerna dels på grund av tekniska skäl och även för att läraren skulle känna sig pressad och på så vis hålla igen med svaren. Alla de som vi intervjuade var exemplariska i att hjälpa oss att hitta lediga tider för en intervju. Något som var intressant med dessa intervjuer var att de som ställde upp utan tvekan var de tre kvinnorna. De har +15 år inom yrket, de män vi eftersökte ville inte ställa upp och skickade istället yngre kollegor med

+5 års erfarenhet. Denna skillnad utgjorde inget problem för att få ett relevant resultat, för de yngre lärarna kunde referera till sin egen skolgång

Varför det blev tre stycken yngre på den manliga sidan är intressant ur flera synvinklar, ville de äldre manliga lärarna inte ställa upp på grund av att de kanske har en undervisningsstrategi som bara bygger kring bollspel? En del lärare som vi har samtalat med har påpekat detta, men nu ska vi inte dra alla över en kant. Det finns säkert andra förklarliga skäl till att de inte ställde upp.

När vi konstruerade frågorna hade vi en diskussion utifrån bakgrunden och syfte vad ville få fram genom vår intervju. Vi utvecklade våra idéer och tankar via mindmap (tanke karta) och brainstorming. Efter noga övervägande hade vi kommit fram till femton frågor som vi sedan gallrade ur dels på grund av lärarnas begränsade tid och sen på grund av att en del frågor inte var relevanta för resultatet.

6.2 Resultatdiskussion

I denna undersökning framkommer med tydlighet att bollspelet har en betydande roll i idrottsundervisningen för de lärare som deltog i studien, detta trots att det inte finns något skrivit om bollspel i kursplanerna. Här hänvisar en del lärare till de lokala kursplanerna som de själv ha upprättat på sin skola. Resultatet tyder även på att de klassiska momenten tappar tid, för den nya hälsoinriktade banan idrottsundervisningen har gått till. Detta kan märkas i ett historiskt perspektiv, hela tiden under idrottsundervisning har nya och moderna idrotter kommit fram som ett substitut mot den klassiska undervisningen. Precis som Meckbach⁴⁵ skriver i sin rapport så har idrottsundervisning gått från ett prestationsämne till ett mera hälsoinriktat ämne. Likadant ser det ut på de skolor som ligger till grund för denna studie. Idrottsämnet har hela tiden legat i en utvecklingsprocess, det kan enklast ses genom de olika namnbytena ämnet har genomgått sen första läroplanen trädde i kraft.

En tolkning om hur idrottsämnet har förändrats är att idrottsundervisningen ska vara lustfyllt, att eleverna får möjlighet att prova på rörelseaktiviteter och stimuleras till en bra och hälsosam fritid. Det viktiga är att eleverna själva tar ansvar över motionen på sin fritid, de ska inte känna ett tvång att röra sig, utan de ska känna en glädje och en ”må bra känsla” över att de motionerar.

Bollspel är ett moment som är lätt att leda och i rollen som lärare gäller det att vara flexibel, man vet inte vad som händer och planering kanske inte alltid håller. Därför kan man se bollspel som ett moment som är lätt att starta upp och med en vetskap att majoriteten av elever gillar bollspel⁴⁶. I resultatet framkommer det att bollspel kan vara en motivationshöjare, men samtidigt en motivationssänkare, där gäller det för lärare att vara vaksam över de elever som inte uppskattar bollspelsmomentet, hur motiveras dessa individer? Och hur mycket uppmärksamhet får dessa elever av en lärare som verkligen älskar bollspel och uppskattar att 30-35% av deras undervisningstid per termin går åt till bollspelsmomentet? Redan 1968 visar en rapport från Engström⁴⁷ samma resultat som denna undersökning har fått

⁴⁵ Meckbach, J, 2004. Ett ämne i förändring – lärares reflektioner över ämnet idrott och hälsa i grundskolan , Svensk idrottsforskning Nr 4 – 2004

⁴⁶ Eriksson, C, m.fl. 2003. Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002. Institutionen för idrott och hälsa, Örebro universitet.

⁴⁷ Engström, L-M, 1969. Ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 8 (Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm pedagogiska – psykologiska institutionen, 1969) S16

fram. 19 år senare gjordes en uppföljning av Carsten⁴⁸ på Engströms rapport även den visade att mellan 30-40% av undervisningstiden i idrott och hälsa upptogs av bollspel.

Det framkommer i resultatet olika lösningar på dessa problem och det är att små enkla förändringar som att byta boll eller att göra spelet mindre fysiskt, kan underlätta för de elever som upplever bollspelsmomentet som något tråkigt och kanske skrämmande. Som lärare bör det finnas en vetskap om gruppens tidigare erfarenheter och bakgrund när undervisningen planeras.

Vad är det som styr valet av bollspel? I resultatet syns ett klart mönster av att de lärare som deltog i studien använder sig av samma typer av bollspel, vad beror det på? Är det elevinflytande vid lektionsplaneringarna som styr valen eller är det kanske ”det som är på tapeten” som blir det självklara valet av bollspel, som t.ex. vid handbolls-vm, då har vi erfart från våra VFU veckor att det är naturligt med handbollsblocket i skolan. De frågor och tankar som väcktes kring om att det är elevinflytande som styr valen styrks med hjälp av Annerstedt.

”Även lärarnas sätt att undervisa har ändrats, från att varit lärarstyrt till att eleverna har fått visat prov på eget ansvar, både när det gäller innehåll och utformning av ämnet”⁴⁹.

Det kan även vara så att nya sporter och trender sätter sin prägel på idrottsundervisningen. Allt som oftast är det elever som introducerar de nya aktiviteterna. Därav kan en slutsats dras att samhället ihop med elevers intresse styr valen av bollspelen i skolan. Här kan man se ett samband med vad författarna Ekberg och Erberth har tagit upp⁵⁰. De menar att samhällets förändring och utveckling bidrar till en omställning i dels i ämnets innehåll och även ämnets framtid. Det gäller för lärarna att ha ett gediget intresse och följa de nya influenser som uppkommer i samhället, bara för att lärarna är utbildade betyder det inte att de är fullärda, utan som allt annat i skolan handlar det om ett livslångt lärande och genom att ta åt sig av elevernas idéer gör de då dem till en bättre lärare genom att förnya och uppdatera sin undervisningsstrategi.

⁴⁸ Carlsten, Y, 1989. *Ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 8*, rapport5:1989, Stockholm: Högskolan för lärarutbildningen i Stockholm institution för pedagogik

⁴⁹ Annerstedt, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB. S132

⁵⁰ Ekberg, J-E & Erberth, B. 2000. *Fysisk bildning – om ämnet idrott och hälsa*. Lund: Studentlitteratur.s15

Kan det även finnas en konkurrenssituation mellan de olika gymnasieskolorna när det gäller val av bollspel? Olika gymnasier väljer att profilera sig på olika bollspel, allt för att vara mer attraktiva när det gäller att locka elever tills sin skola.

Bollspelsmomentet utvecklar många av de viktiga motoriska enheterna och därför kan man förstå att det tar upp cirka 30-35% av undervisningstiden. Många av lärarna i vår studie påpekar att de använder bollen som ett slående inslag i sin undervisning och detta beror troligtvis på hur det främjar den motoriska utvecklingen i början av gymnasiet då många elever, framförallt pojkar, får problem med motoriken på grund av puberteten. Det finns även elever som har grundläggande brister i sin motorik som inte beror på puberteten. Detta kan vara lite skrämmande, för det borde vara i grundskolan idrottsundervisningen ska syfta till att utveckla de motoriska färdigheterna och framför allt lägga grunden. Som grundskollärare får man inte missa att stimulera den motoriska guldåldern som infaller när barnen är mellan 7-13år.

En viktig del i idrottsundervisningen är att skapa ett välfungerande socialt samspel i en grupp, både för det fysiska och psykiska välbefinnandet. En klass med bra gruppdynamik är en klass med nöjda elever. Att våga lyckas och våga misslyckas är typexempel på en bra gruppdynamik. Precis som det beskrivs i resultat är det viktigt att de starka eleverna hjälper de elever som har det tyngre med de moment de inte bemästrar. Lärarna beskriver hur viktigt detta är, man kan inte få ett MVG om man inte hjälper och stöttar sina kamrater till ett högre betyg.

Socialkompetens är ett nyckelord i dagens skola, en skola som syftar till att göra eleverna till demokratiska medborgare. En åsikt är att det inte finns någon bättre arena än idrottshallen som lyfter fram dessa egenskaper hos dagens ungdom. Det är inte bara inom skolidrotten som den sociala kompetensen ska lyftas fram, det ligger ett lika stort ansvar på vuxna och idrottstränare ute i samhället. Det går inte att blunda för hur viktigt idrottsämnet är för ungdomarnas sociala kompetens. Idrottsundervisningen är det enda ämne där man har en form av fysisk kontakt och detta bygger då en trygghet och skapar en bättre samvaro i gruppen, fokus på detta lägger även lärarna som deltog i studie när de säger att eleverna ska känna samhörighet och delaktighet.

Det är viktigt att eleverna skapar sig en förståelse om vad som händer med kroppen när man

rör sig, det tar även Sandhal⁵¹ upp i samband med att idrottsundervisningen delades upp i tre kunskapsområden och att ett av målen i det tredje kunskapsområdet ska syfta till att ge eleverna en god kroppsuppfattning.

Eleverna kan bringa denna kunskap, genom att utveckla färdigheter och förtroenheter med olika aktiviteter. Det är viktigt som lärare att man poängterar och är tydlig i att förklara varför man utför de aktiviteter som för stunden är aktuell, genom att hela tiden ha en feedback (återkoppling) på vad man gjort, skapas förståelsen och eleverna blir förtrogna med den aktivitet de utfört. Eleverna måste få insikt i vad syftet med de olika aktiviteterna är, t.ex. ifall man spelar fotboll är inte det viktigaste att göra mål, utan att röra på sig och arbeta i grupp.

Det är mycket intressant att se hur de lärarna som deltog i denna studie jobbar utifrån de fyra F:en (faktakunskap, förståelsekunskap, färdighetskunskap, förtroenhetskunskap) utan att de egentligen reflekterar över att de jobbar efter denna modell.

Alla som har läst kursplanerna för idrott och hälsa A på gymnasiet vet att bollspelsmomentet inte finns omnämnt. Trots det så har det framkommit i denna studie bollspel tar cirka 30-35% av undervisningstiden per termin. Hur är det då möjligt att det har så pass stort utrymme då det inte nämns i kursplanerna? Den enda förklaringen till detta påstående är att det finns inskrivit i de kursplanerna som idrottslärarna på varje skola/gymnasier själva har utformat. Det finns då både för och nackdelar med detta, nackdelen kan vara att föräldrarna påpekar att det är för mycket bollspel och att det inte finns skrivit något om bollspel i de nationella styrdokumentet. Det är tydligt att detta händer framför allt då på friskolor, där man helt formar sina egna kursplaner. De fördelar med att utforma innehållet i kursplanerna själva är att man kan profilera sin skola och då får man en anpassad undervisning som lockar till sig motiverade och intresserade elever.

Sett i ett historiskt perspektiv har idrottsämnets mål och riktlinjer varit mycket tolkningsbara och varje lärare har kunnat utforma sin undervisning efter sitt eget tycke, detta framkommer genom den forskning som har belyst läroplanens utveckling i ämnet idrott och hälsa.

”I dessa anvisningar angavs för varje ämne och årskurs mål och huvudmoment. I läroplanen förskrevs följaktligen ett givet innehåll. Föreskrifterna var dock inte särskilt detaljerade utan hade utrymme för fri tolkning ”⁵²

⁵¹ Sandahl. B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s 93-94

⁵² Linde.G 2000. Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori. Lund: Studentlitteratur. s 89

Ser man till den historiska utveckling så har vi fått en inblick i av vad vi kan förvänta oss när vi en dag själva är ute på fältet. För rent historiskt borde de bli ett ytterligare ett namnbyte och varför är detta nödvändigt? Hur mycket kommer idrottsämnet att förändras i framtiden? De som är intressant när man ser tillbaka på hur idrottsämnet har förändrats är att vid varje namnbyte är det ett nytt moment som tiden ska läggas på. I 1980 års läroplan, så utökades idrottsundervisningen till 10 moment och tiden skulle läggas på simningsmomentet eftersom det ansågs vara viktigt vid livsavgörande situationer⁵³. Hur kommer det se ut i framtiden? Det finns skolor idag med fotboll som tillval där vissa lärare har en tjänst på 50timmar bara fotboll. Vid nästa eventuella namnbyte kommer då bollspel att finnas med i de nationella kursplanerna och kommer det dessutom vara de moment som ska prioriteras mest och först?

De tankar och teorier författarna till denna uppsats bär på är att hälsan kommer försvinna från idrottsundervisningen och bli ett fristående ämne. Det finns redan hälsopedagogik på flera gymnasier och ser man till samhällets utveckling är det viktigt att prata om hälsa så det kan förebygga ohälsa.

⁵³ Sandahl, B 2005, Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002. Falun: Scandbook s90

6.3 Vidare studier

Denna studie förlades på ett lokalt plan och gav ett liknade resultat. En ny studie skulle kunna utföras med mera lärare och med en spridning på ett geografiskt plan. Ihop med lärarna kan då en granskning av kursplanerna och målbeskrivningarna genomföras för att se vad som kan nås genom bollspel.

7. Referenser

Annersted, C. 1995. *Idrottslärarna och idrottsämnet - Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*. Göteborg. Vasastadens bokbinderi AB.

Askeberg, S. 1976. Pedagogiskreform verksamhet. Ett bidrag till den svenska skolpolitikens historia 1810-1825. *Årsböcker i svenskundervisnings historia*. Årgång LVI, volym 135. Stockholm; föreningen för svensk undervisningshistoria.

Carlsten, Y , 1989. *Ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 8*, rapport5:1989, Stockholm: Högskolan för lärarutbildningen i Stockholm institution för pedagogik

Ekberg, J-E & Erberth, B. 2000. *Fysisk bildning – om ämnet idrott och hälsa*. Lund: Studentlitteratur.

Engström, L-M, 1969. *Ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 8*, Stockholm: Lärarhögskolan i Stockholm pedagogiska – psykologiska institutionen.

Eriksson, C, m.fl. 2003. *Skolämnet idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002*. Institutionen för idrott och hälsa, Örebro universitet.

Linde.G 2000. *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. Lund: Studentlitteratur

Lpo94 1994, *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Skolverket

Meckbach, J, 2004. *Ett ämne i förändring – lärarens reflektioner över ämnet idrott och hälsa i grundskolan* , Svensk idrottsforskning Nr 4, Stockholm: Idrottshögskolan ;Stockholm, Institutionen idrotts- och hälsovetenskap.

Sandhal. B 2005, *Ett ämne för alla? Normer och praktik i grundskolas idrottsundervisning 1962-2002*. Falun: Scandbook

Stukát S, 2005. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur. Lund